

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційне дослідження
Панченко Ірини Михайлівни
“Імпліцитна адресатна референція в німецькомовному дискурсі: структурно-семантичний
і прагмадискурсивний аспекти”,
на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 –
германські мови

Дисертація Панченко Ірини Михайлівни присвячена вивченю сучасного німецькомовного діалогічного дискурсу, зокрема такого розповсюдженого, але малопривласченого мовленнєвого явища, як імпліцитна адресатна референція. Авторка досліджує висловлення з імпліцитною адресатною референцією, визначає їх структурно-семантичні та прагмадискурсивні характеристики.

Не викликає сумніву актуальність представленої роботи, яка визначається, з одного боку, важливістю об'єкту та предмету дослідження з урахуванням того, що об'єкт і предмет залишалися, фактично, поза належної уваги мовознавців, а з іншого боку, зумовлена дискурсивно-прагматичною спрямованістю дослідження, що відповідає загальній тенденції сучасної лінгвістики до цілісного осмислення мови як антропологічного феномена. Дослідниками давно вже відмічено, що у загальному просторі комунікації існує множинність смыслів, які передаються імпліцитно мовленнєвими одиницями різних рівнів.

Обґрунтування актуальності дало авторці змогу чітко визначити мету і сформулювати конкретні завдання, котрі, як свідчить викладений у дисертації матеріал, були успішно вирішенні, тим самим відзначимо наукову новизну дисертації як новизну вибраного об'єкту і предмету, матеріалу й особливо вперше виявлених закономірностей. Наукову новизну репрезентовано в положеннях, що було винесено на захист, у висновках до розділів і в загальніх висновках, які достовірно відбивають зміст представленої праці. Відзначаючи певний внесок авторки в розвиток низки теоретичних проблем дискурсології і прагмалінгвістики, зокрема, у дослідження особливостей діалогічної взаємодії за допомогою висловлень з імпліцитною адресатною референцією, встановлення іллюктивного потенціалу таких висловлень, виявлення індикаторів імпліцитної референції, тобто теоретичну значущість дисертації, ми вважаємо, що найважливіші результати, які свідчать про особистий внесок здобувача, можна подати у такому стислому вигляді:

- уведено поняття імпліцитної адресатної референції;
- виокремлено основні види індикаторів імпліцитної адресатної референції;
- розроблено методику дослідження висловлень з імпліцитною адресатною референцією в сучасному діалогічному німецькомовному дискурсі;
- визначено іллюктивний та дискурсивно-стратегічний потенціал висловлень з імпліцитною адресатною референцією;
- виявлено релевантні комунікативні незадачі: встановлено причини їх появи.

Матеріали дисертації знайдуть, на наш погляд, широке застосування у викладацькій практиці: в теоретичних курсах з теоретичної граматики німецької мови, загального мовознавства та теорії комунікації.

Об'єктивність і достовірність результатів дисертації забезпечується значною джерельною базою – дисертанткою виокремлено масив даних із 1592 дискурсивних фрагментів, а також застосуванням різноманітних сучасних методів мовознавчого дослідження.

Структура дисертаційного дослідження Панченко Ірини Михайлівни є чіткою. розділи – логічно скомпонованими, а висновки – обґрунтovanimi.

Здійснений у першому розділі “Теоретичне підґрунтя дослідження адресатної референції” аналітичний огляд теоретичних праць став методологічним підґрунтям

дисертаційного дослідження, показав ґрутову обізнаність дисертантки з науковими здобутками класичних і сучасних мовознавчих праць у царині семантики, прагматики й дискурсології.

У другому розділі дисертації “Методологічні засади дослідження адресатної референції” здійснено опис методичної процедури дослідження. уточнюються термінологічний апарат, обґрунтуються вибір емпіричного матеріалу.

У третьому розділі роботи “Структурно-семантичні характеристики імпліцитної адресатної референції в сучасному німецькомовному дискурсі” виявлено лексичні і граматичні індикатори імпліцитної адресатної референції: визначено два типи імпліцитної адресатної референції за ступенем переосмислення пропозиційного змісту висловлення.

Четвертий розділ роботи присвячено вивченю іллокутивного та стратегічного потенціалу досліджуваних висловлювань. аналізу комунікативних невдач, які можуть виникати в мовленнєвому спілкуванні.

Разом із загальним позитивним враженням, несумнівною актуальністю, теоретичною значущістю та новизною, дисертаційна робота Панченко Ірини Михайлівни не позбавлена певних недоліків та огріхів:

1. Використані у дисертаційному дослідженні методи є релевантними. Однак, опис застосування методів у підрозділі 2.3. (с. 77), на жаль, є дуже стислим та не дає уявлення про різницю між методами, по-перше, іmplікації та інференції, по-друге, мовленнєвоактивним та інтенціональним аналізом.

2. Дисертантка виокремлює експліцитну та імпліцитну адресатну референцію, базуючись на тезі філософів психологічного напрямку, зокрема Г.Н. Кастаньєли, про розрізнення референтної прозорості та затемненості (с. 47). За таким підходом, референтна прозорість має місце у випадку експліцитної адресатної референції, референтна затемненість – у випадку імпліцитної.

У подальшому викладі І.М. Панченко прирівнює прозорість адресатної референції до зрозуміlostі (с. 169) та зазначає, що «недостатньо прозора форма позначення адресата може призвести до <...> комунікативної невдачі» (с. 174). Вживання модального дієслова «може» означає, що імпліцитна адресатна референція не завжди призводить до комунікативної невдачі. Про це свідчить і ілюстративний матеріал.

Виникає питання, чи є прозорість імпліцитної адресатної референції скалярним явищем? Якщо так, то як визначається її ступінь?

3. І.М. Панченко неодноразово вживає атрибут «категоричний»: стосовно критичних висловлень (с. 90), ликопогрозливих актів (с. 115), мовленнєвих актів наказу / заборони (с. 113, с. 126) та поради (с. 138) тощо. Однак, залишається не зрозумілим, що мається на увазі під категоричністю.

4. Крім того, хоча термінологічний апарат у дисертації застосовується послідовно й адекватно, на жаль, не дано визначення термінам «пресупозиція» (с. 20, с. 49, с. 51) та «прагматичний оператор» (с. 57).

Висловлені зауваження та побажання не виливають на високу оцінку здійсненого дослідження, вагомість отриманих результатів, очевидне практичне та теоретичне значення для поглиблення основних положень прагмалінгвістики, дискурсології та теорії комунікації. Власний внесок здобувача є вагомим і беззаперечним.

Основні результати дослідження знайшли своє відображення в достатній кількості наукових публікацій, у тому числі – у 7-ми статтях у фахових виданнях України та у закордонному спеціалізованому виданні. дисертацію апробовано на 12 міжнародних, національних наукових і науково-практичних конференціях, на засіданнях кафедри, де вона виконувалася, її зміст адекватно висвітлено в авторефераті.

Наголосимо ще раз, що зауваження мають несуттєвий характер, вони не ставлять під сумнів наукову новизну, теоретичну та практичну цінність рецензованої праці, об'єктивність, достовірність отриманих результатів.

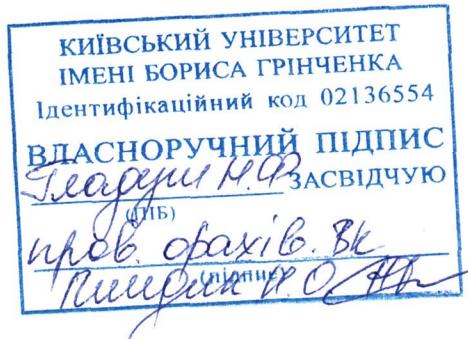
Тим самим ми вважаємо, що дисертаційне дослідження Панченко Ірини Михайлівни "Імпліцитна адресатна референція в німецькомовному дискурсі: структурно-семантичний і прагмадискурсивний аспекти", відповідає вимогам "Порядку присудження наукових ступенів", затверженному Кабінетом Міністрів України 24.07.2013 №567, а її авторка заслуговує на присудження її наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук,
професор кафедри
англійської філології та перекладу Київського
університету імені Бориса Грінченка

Гладуш Н.Ф.

Відгук одержаний 20.10.2016 р.

Женевський секретар співпраці Мр І.І. Морозова